

ÇÖPLER, YETKİLER VE ETKİLER

M. Serhat ÖZYAR

Bilimin ve teknolojinin yüzyılımızda hızla gelişmesi ve dünya genelinde endüstriyel üretimin muazzam büyümesi sonucu insanlığın refah düzeyi de artmış bulunuyor. Madalyonun bir yüzünü oluşturan bu durumun arkasında ise en genel anlamıyla "insanın yabancılaştırılması" (kendine, topluma, üretim araçlarına, vs.), dünyamızın ekolojik dengesinin altüst olması, bireyin ruhsal ve bedensel sağlığının sürekli tehdit altında bulunması biçiminde özetlenebilecek bir görüntü yatmaktadır. Madalyonun ön yüzündeki endüstriyel sürecin bir yan ürünü olan sanayi artıkları/çöpler ise sözkonusu görüntüde kanımca çok önemli bir yer tutmaktadırlar. Nitekim bu endüstriyel üretim sürecinin bir yerlerinde yer alanların (işletmeciler, mühendisler, yatırımcılar) önlerinde hep çözülmesi gereken bir sorun olarak duran ancak, "marjinal" olarak tanımlanan "yeşil" grupların gündemleri dışında, Türkiye'de pek tartışılmayan bu "artık üretimi" ya da "üretim artıkları" geçtiğimiz günlerde kamuoyunun gündeminde, basın aracılığıyla, üst sıralarda yer aldı.

Dikkat çekmek istediğim asıl nokta, konunun "Türkiye'nin çöplerinin nasıl değerlendirileceği" ya da "Türkiye'de artıkların sağlıklı yokedilip yokedilemediği" tartışmasıyla değil, B.Almanya'dan Türkiye'ye değişik kuruluşlarca değişik zamanlarda ihraç edilen /edilmeye çalışılan artıkların niteliklerinin ve ihraç biçimlerinin ortaya çıkmasıyla ve üstelik Alman Yeşilleri'nin araştırma ve çabaları sonucunda gündeme gelmiş olduğudur.

Sonuçta, ne biçimde önümüze gelmiş olursa olsun, konu gerek çevre gerekse halk sağlığı üzerindeki etkileri açısından yaşamsaldır ve teknolojinin esas olarak "iyiliği" ve endüstriyel üretimin gerekliliği konusunda üç aşığı beş yukarı anlaşılanların kafa yormalarını, bu konudaki tartışmalara katkılarda bulunup geliştirmelerini gerektirecek boyutlardadır.

Olay(lar) ve olgular, anımsattıkları ve öğrettikleriyle çok yönlüdür. Bu yazının kapsamı ölçüsünde bir çerçeve çizilecek amacıyla görüşlerimi üç madde halinde özetlemek gereğini duyuyorum.

Birinci olarak, "artık ihracının başlıbaşına kapitalist ideolojinin bir yansıması olduğu ve bugün başta ABD olmak üzere birçok gelişmiş, kapitalist ülkenin Üçüncü Dünya ülkelerine kendi sanayilerinin artıklarını ihraç ettikleri gerçeğinin altını çizmek istiyorum." Bu ülkelerin başlangıçta izledikleri yol, ülkelerindeki kimi bölgelerde çöp dağlarının oluşturulması yönündeydi. Ancak zamanla, zehirli artıkların çevreye ve insanlara zarar verdiğinin ortaya çıkması ve halkın kitle örgütleri ya da yerel yönetimlerdeki temsilcileri aracılığıyla kamuoyu oluşturulması, bunu önleyici çevre ve sağlık yasalarının çıkartılmasını sağladı. Bu da doğrudan doğruya artık sorununa çözümün "daşarıda" aranmasına yol açtı. Buna bir de çöp arıtma/yakma tesislerindeki maliyet artışı eklenince tonlarca zehirli artık şileplere doldurulup, bu konuda yasaların ya hiç olmadığı ya da yaptırım gücünün zayıf olduğu Üçüncü Dünya ülkelerine gönderilmesi sonucunu verdi.

Bu ihracat biçiminin en ürktütücü yanı ise çoğunlukla kaçak olarak yapılması ve belgelerde "hammadde ihracı"

olarak gözükmemesidir. Böylece gerek ihraç eden ülkelerde gerekse artıkların depolandığı ülkelerde olayın öğrenilmesi engellenmekte ve karşı bir duyarlılık oluşması önlenmeye çalışılmaktadır.

Sorunları ülke dışına ittiği ve maliyeti azalttığı için artıkları diğer ülkelere göndermek birçok sanayileşmiş ülke tarafından benimsenmiş durumdadır. Öte yandan bu politikaya karşı duyarlı bir muhalefet de her geçen gün sesini biraz daha yükseltmektedir.

İkinci olarak, parmak basmak istediğim sorun, Türkiye'de bu "muhalefetin" sesinin oldukça cılız çıktığı, hatta -ihracat yapan ülkelerdeki muhalefetle karşılaştırıldığında- neredeyse hiç çıkmadığı olgusudur.

Bu saptamanın yanlışlığı/doğruluğu ya da bu saptamaya yol açan nedenlerin tartışmasına girmeden şunun üzerinde durmak gereklidir: Başta B.Almanya olmak üzere birçok Avrupa ülkesinde yoğun bir yeşil hareket vardır ve bu hareketler oldukça muhalif karakterler taşımaktadırlar. Keza, oldukça örgütlüdürler, fikirleri yerel yönetim birimlerinden Avrupa Parlamentosu'na kadar uzanan düzeylerde temsil edilmektedir. Nitekim Bandırma, Isparta (Göлтаş), Kütahya (Tavşanlı) ve İzmir'deki çeşitli şirketlere yapılan zehirli artık ihracatlarını da ilk olarak bu gruplar kendi parlamentolarında ortaya çıkarmışlardır.

Türkiye'de kendilerini "yeşil" olarak tanımlayan grupların önlerindeki yol da böyle biçinlenmektedir: Ya bu ülkenin yerel ve genel çevre sorunlarından hareketle politikalar oluşturacak, el atılmamış, hasıraltı edilmiş ama herkesin maruz olduğu olguları araştırıp ekolojik/politik boyutlarıyla ortaya koyacak, böylece meseleyi kamuoyuna maledecek ve en önemlisi bunu yapabilmek için en genel çerçevede birleşip ayrı ve özgün örgütlenmelerini tamamlayacaklardır; ya da küçük gruplar halinde, dar kapıların ardında ve ufuklarını çok küçük ve çok mahalli başarılarla sınırlayarak "marjinal" yazgılarını kabul edeceklerdir.

Sözkonusu oluşumları yeterince tanımadığıma inandığım ve bu çerçevede bir "yargıcı" gereksinim duyduğumu sanmadığım için, yukardaki satırbaşlarıyla yetinecek asıl belirtmek istediğim noktaya geliyorum.

"Artık ihracı'nın düşündürdükleri arasında üçüncü ve son olarak değineceğim boyut, olayın üretimdeki konumları açısından mühendisler ve örgütlenme biçimleri itibarıyla birer demokratik kitle örgütleri olarak odalar için ne ifade ettiğidir.

Kısaca belirtmek gerekirse, örneğin, TMMOB'nin "Türkiye'nin enerji üretim ve tüketim politikaları" üzerine bir öneri, bir eleştiri, bir program yapmaya ne kadar gereksinimi varsa, "Türkiye'nin zehirli çöplerinin ve sanayi artıklarının nasıl değerlendirilmesi gerektiği" konusunda da bir politika geliştirmesinin aynı derecede önemli olduğunu düşünüyorum. Her iki alanda da yapıcı etkinlikte bulunmanın TMMOB'nin sorumlulukları arasında yer al-

masının gerekliliğine inanıyorum. Yani "nükleer enerjinin Türkiye'ye getirip götürecekleri" gibi bir başlık altında nasıl araştırma, panel, tartışma, propaganda yürütüyorsak, "çağ atlayan ülkemizin çöpleri/artıkları nerelere atılıyor?" gibi bir soru ortaya atarak da konuya bir perspektif getirmeye çalışmalıyız.

Öte yandan "sokaktaki vatandaşın çevre konusunda yaşamın her anında olumsuz etkilerine maruz kaldığı için -fazlasıyla duyarlı olduğunu/olacağını (en azından "potansiyel" olarak!) kavırsak, odaların, tanımlarında yeralan "örgüt" özellikleri kadar "kitle" kavramının da altını doldurmalarının niçin belirleyici önemde olduğunda daha rahat anlaşılır.

Geçtiğimiz yıl yaşadığımız "radyasyonlu çay" trajedisi ve henüz geçen ay gündemimize giren ve kolay kolay "çıkacağı" benzemeyen "zakkum olayı" traji-komedisini anımsarsak genel olarak odaların gündeminde halkla sağlıklı iletişimler kurmak, halkın dertlerine, sorunlarına -kuşkusuz odaların kendi özgül alanlarında-parmak basmak, oereden gelirse.gelsin kamuoyunun yanıtılmasına, aldatılmasına karşı sokaktaki adamı uyarmak ve

uyanık tutmak gibi kritik bir sorunun olduğunu rahatça görebiliriz.

İzleyebildiğim kadarıyla "artık ihracı" olayında odalar cephesinden tek açıklama, Kimya Mühendisleri Odası Başkanı sayın İhsan Karababa'dan geldi. Karababa, "ülkemizde sanayi artışı niteliğinde nelerin geldiğini ve bunlarla neler yapıldığını açıklıkla bilen yok" derken, aslında odalarımızın üzerlerine alınması gereken bir durum saptaması yapıyordu. Açıklamasının sonunda ise "yetkililerce mutlaka yanıtlanması gereken sorular" başlığı altında bir dizi soruyu sıralıyordu. İşte vurgulamak istediğim, mimar/mühendis odalarının kendilerini bu tür meselelerde yetkili olduklarına inandırmalarıdır. Kuşkusuz, bugün Türkiye'de "yetkili" olmanın kriterleri siyasi iktidar tarafından çizilmiştir. Ancak unutmayalım ki "yetkili" olmaya inanmamız ve bunun mücadelesini vermemiz "etkili" olmamızın önkoşuludur. Kuşkusuz uzmanlık alanlarında ve bunların gündelik yaşantımızla her kesiştiği boyutta gündemi belirleyen ve oluşturulan gündemlere katkıda bulunarak yön veren bir "oda", hepimizin özlediği demokratik kitle örgütlerinin oluşturulmasında önemli bir aşamayı ifade edecektir.

^ & M L
I ^ B I A F

4. ULUSLARARASI AKDENİZ GÜNEŞ VE DİĞER YENİ-YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAKLARI KONGRESİ

KONGREDE İŞLENECEK TEBLİĞ KONULARI

KAYNAKLAR

1. FOTONİK
2. RÜZGAR
3. JEOTERMAL
4. BİYOMAS

KONULAR

1. KAYNAK TESBİTİ, POTANSİYEL VE ARAŞTIRMA
1.1 Ölçüm ve Analizler
1.2 Değerlendirme
1.3 Verilerin Doğruluğu
1.4 Ölçüm Aletleri
1.5 Ulusal Enerji Potansiyelleri

2. TEKNOLOJİK GELİŞMELER
2.1. TEKNOLOJİLER
2.1.1. Güneş Enerjisinin Doğrudan Kullanımı (Isıtma, Soğutma, Damıtma, Kurutma, Güç Üretimi, Güneş Pilleri)
2.1.2. Güneş Enerjisinin Dolaylı Kullanımı (Rüzgar Enerjisi, Fotosentez, Mikrobiyolojik Dönüşüm, Biyomas)
2.1.3. Diğer (Jeotermal Enerji)

2.2. ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME
2.2.1. Bugünkü Durum
2.2.2. Yeni Teknolojiler
2.2.3. İmalat, Montaj ve Test
2.2.4. Teknolojik Sorunlar

3. UYGULAMALAR
3.1. Ticari ve Ticari Olmayan Uygulamalar
3.2. Konut, Ulaşım, Endüstri, Tarım Uygulamaları
3.3. Uygulama Sorunları

4. EKONOMİ
4.1. Fiyatlandırma
4.2. Pazar Durumu
4.3. Milet Eğilimi
4.4. Borsalar
4.5. Klasik Enerji Kaynaklarıyla Mukayese

4.D. ÇKOnOnNK W Mail KonUIBı

5. POLİTİKALAR, PLAN VE PROGRAMLAR, İŞBİRLİĞİ

5.1. Araştırma Programları
5.2. Uygulamalı Gösterim Programları
5.3. Yürürlükteki Ulusal Programlar ve Faaliyetler
5.4. İkili ve Uluslararası İşbirliği Çalışmaları
5.5. Ulusal Gelişme Stratejisi ve Enerji Planı
5.6. Devlet Sektöründeki ve Özel Sektördeki Politika ve Eğilimler

6. ÇEVRE FAKTÖRLERİ, SOSYAL VE YASAL HUSUSLAR

6.1. Sosyal ve Yasal Konular
6.2. Estetik Sorunlar
6.3. Arazi Kullanımı ve Güvenlik
6.4. Çevre Sorunları

YAZIŞMA ADRESİ

ULUSLARARASI AKDENİZ ENERJİ KONGRESİ ORGANİZASYON GRUBU

TOTO* Sokak, Barış Apt. 33/18 06430

SIHHİYE-ANKAM